

YAZILI G RD LERDE GÖRÜNÜ H POTEZ : TÜRKÇE 1. SINIF DERS K TABI ÖRNE

Ar . Gör. Sercan DEM RGÜNE *

ÖZ: Bu çal, man,n amac,, eylem türü, üye yap, ve biçimbirim olgular,-n,n, çocu un anadili e itimi sürecinde bir yaz,l, dilsel girdi olan Türkçe ders kitaplar,ndaki görünümlerini dil edinimi çal, malar,ndaki Görünü Hipotezi , , ,nda betimlemektedir. Bu amaç do rultusunda bir Türkçe 1. s,n,f ders kitab, veritaban, olarak seçilerek, veritaban,ndaki eylemler, eylemlerin üye yap,lar, ve biçimbirimleri saptanm, , bu yap,lar,n birbirleriyle olan etkile imleri kullan,m s,kl,klar,yla ortaya konmaya çal, ,lm, t,r. Sonuç olarak, bitirme eylemlerinin veritaban,nda en s,k kullan,lan eylem türü oldu u ortaya ç,km, t,r. Bitirme ey-lemlerinin s,k kullan,m,, biçimbirimlerin kullan,m,n, da etkilemi ve -DI biçim-birimi (bitmi lik görünü ü/ geçmi zaman) en s,k görünen biçimbirim olarak saptanm, t,r. Üye yap,lar,na bak,ld, ,nda ise, alanyaz,ndaki benzer çal, malar, destekler nitelikte, *yal,n durum* en fazla kullan,m s,kl, ,na sahip yap,d,r.

Anahtar Kelimeler: Dilbilgisel zaman, görünü , Görünü Hipotezi, dil edinimi

Aspect Hypothesis in the Written Inputs: The Example of 1st Class Turkish Course-Book

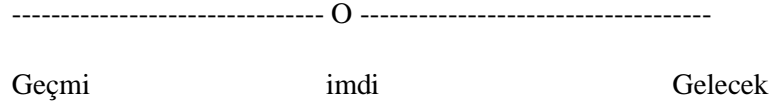
ABSTRACT: The purpose of this study is to analyze the phenomenon of types of verbs, argument structure and morphemes in Turkish course-books as an written input in the process of mother-tongue education in the light of Aspect Hypothesis. With this purpose in mind, the verbs in the first year Turkish course-book that was selected as a database is analyzed through their morphological structure and argument structure that they can co-occur. Then the interaction between these structures is presented with their frequency of usage. As a result, it is found that achievements have the highest frequency of usage. The highest frequency usage of the achievements affected the usage of morphological structure and then -DI morpheme (perfect aspect/ past tense) has the maximum display. Looking at the argument structure, the nominatives have the most usage structure as seen in the similar researches in the literature.

* Ankara Üni. DTCF, Dilbilim Böl.(Türkçenin E itimi ve Ö retimi) ABD.
sdemirgunes@gmail.com

Key Words: Tense, aspect, Aspect Hypothesis, language acquisition.

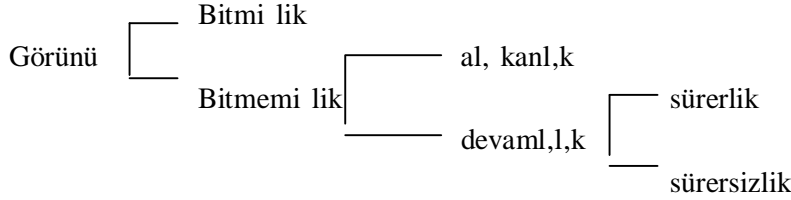
1. Giri

Görünü , zaman olgusuyla birlikte ele al,nan, dilbilimin en s,k ve hararetli tart, malar,n, olu turur. Eylem ulam¹lar,ndan görünü -zaman- kip üçlüsü üzerine yap,lm, pek çok çal, ma vard,r (ilgili çal, malar için bk. Uzun, (2004: 143-145). Görünü ve zaman çal, malar,na en önemli katk,y, Reichenbach (1947) yapm, t,r. Zaman, üç noktada (konu ma an,- olay an,-gönderim an,) inceleyen Reichenbach (1947)de, dilin zaman, sunu u bu üç noktaya göre ekillenir. Olay an, konu ma an,ndan önce gerçekleşe iyorsa geçmi zaman, konu ma an, ve olay an, ayn, anda gerçekleşe iyorsa imdiki zaman, olay an, konu ma an,ndan sonra ise gelecek zaman dilde kodlan,r:

ekil 1.

Görünü olgusu Comrie (1976: 2)de , öolay,n geçici iç durumunu de i ik yollarla yorumlamakt,rö ve bitmi lik/ bitmeme lik z,tl, , içerisinde ele al,n,r (Comrie 1976: 25):

Graham (1980)de ise görünü , eylemin görünü sel ve zamansal özelliklerinin, etkile ime girdi i tümcedeki di er bütün üyelerle birlikte incelenmesi gerekti ini vurgular, çünkü Graham (1980)de göre, eylemin anlamsal içsel özelli inin tümcedeki üyelerin etkisiyle de i ime girmesi do al bir süreçtir.

¹ Ulam sözcü ü, Frans,zca kökenli catégorie sözcü ünün kar ,l, , olarak Türk Dil Kurumu taraf,ndan türetilmi bir terimdir (bk. <http://tdkterim.gov.tr/bati/?kategori=terim&hng=md&kelime=kategori>).

Graham (1980)œ benzer bir yakla ,mla, Smith (1991)œ göre görünü üç tür bilgi içerir; eylemin sözlük anlam,na ili kin bilgi, eylemin üyelerine ili kin bilgi ve eylemin dilbilgisel çekimleni ine ili kin bilgi. Bu da görünü ün salt eylemler ya da eylem öbeklerini de il tüm tümceyi aç,s, alt,na ald, , anlam,na gelir.

Erkman-Akerson (2000: 148)œde, Türkçede zaman ile görünü biçimbirimlerinin ayn, oldu u fakat ögörünü öün i lev olarak özamanödan çok farklı oldu u belirtilerek, görünü i levi Comrie (1976)œdaki gibi öbitmezlikö / öbiterlikö olarak iki s,n,fa ayr,lm, t,r. Erkman-Akerson (2000)œ göre, ögörünü i levi, olaylar, belirli bir zaman noktas,na yerle -tirmez, olaylar, yalnızca süredeki yay,l,m boyutlar, aç,s,ndan de erlendirir. Olaylar, belli bir zaman noktas,na göre yerle tirme ise zaman i levinin görevidir.

	Geçmi	imdi	Gelecek
Bitmezlik	-irdi; -yordu	-ir; -yor	-ecek ?
Biterlik	-mi ; -di; -mi ti; -diydi	-yor	-mi olacak, -ecek

Tabloya bakt, ,m,zda, ÷-yorø ve ÷-ecekø eklerinin çok i levli olduğunu görürüz. Bir metinde bu eklerin tam hangi i levleri gösterdiklerini d, a vurmak için belirteç kullan,r,z (÷s,k s,kø ÷her zamanø ÷anidenø ÷ imdiø gibi). Bazen de, fiilin sözlük yap,s, görünü türünü ortaya koyar. Örne in ÷uyumakø süre içinde yay,lan bir eylemdir, fiilin anlam, aç,s,ndan ÷bitmezlikø türüne girer, oysa ÷uykuya dalmakø anl,k bir eylemi gösterir, dolay,s,yla ÷biterlikø kapsam,ndad,r.ö (Erkman-Akerson, 2000: 148).

2. Anadili Ediniminde Görünü Hipotezi: Shirai ve Andersen (1995)œteki hipotez, anadili edinimi sürecindeki çocuklar,n eylem türlerini ve dilin görünü sel de erlerini belirleyen biçimbirimler aras,ndaki ili kiyi belirlemeye yönelik ortaya konmu tur. Bu hipoteze göre;

a. Çocuklar, bask,n olarak, bitirme ve tamamlama eylemleriyle birlikte geçmi veya bitmi lik yap,lar,n, kullan,rlar.

b. Sürelik yap,s,na sahip dillerde, çocuk ilk önce bu yap,lar, edimsel eylemlerle birlikte kullan,r. Daha sonra da bunu geni leterek, bitirme ve tamamlama eylemleriyle de kullan,r.

c. Çocuklar, sürelik yap,lar,n, durum eylemleriyle birlikte do ru kullanamazlar (Shirai ve Andersen, 1995: 743).

Buradaki savlar üzerinde kesin olarak uzla ,lm, savlar de illerdir. Bu konular üzerinde halen ara t,rmalar yap,lmakta ve tart, marlar/anla mazl,klar giderilmeye çal, ,lmaktad,r. Do al olarak yap,lan ç-

l, malar do rudan bu hipotezin savlar, uyum içinde de ildir (Shirai ve Andersen, 1995: 745).

Görünü hipotezinin savlar,n, denetlemeye yönelik farklı dillerde ara t,r malar yap,lm, t,r. Frans,zca (Bronckart&Sinclair, 1973), talyanca (Antinucci&Miller, 1976), İngilizce (Shirai&Andersen, 1995), Grekçe (Stephany, 1981)² ve do rudan görünü hipotezi ile bağlantılı olmasa da benzer bir şekilde eylem türleri ve biçimbirim etkileşimini denetlemesi açısından Türkçe (Be, 2005) üzerine yapılan çalışmalar, görünü hipotezinin savlar,na ilişkin ilimler gözlenmiştir. Shirai (1998) göre, her görünü hipotezine ilişkin diğer dillerde yapılan gözlemler doğrusa, çocukların biçimbilim kullanmadaki ilimlere bağlı olarak, ilk önce görünü -zaman biçimbilimindedir ve bu durumun nedeni *ögirdilerle* ya da *öevrensel bir e ilimle* açıklanabilir.

Çocuk dilinde görünü -zaman edinim sürecini belirleyen önemli bir etmen *ögirdi*dir. İlkörnek Kuram,na (Prototype Theory)³ göre çocuklar ilk önce ilkörneksel (prototipik) kullanmadıktan sonra kullanmaya başlamakta, dil yetisi geliştikçe daha marjinal kullanımlara yönelmektedir (Be, 2005: 10).

Dilsel girdilerin bağlamında ebeveyn konuları, gelirken ilerleyen yaşlarda edinim sürecindeki yazılı ürünler, dilsel girdinin temelini oluşturur. Shirai ve Andersen (1995) göre, çocuklar dilsel girdilerle dillerine bir temel oluştururlar ve bu girdileri daha sonra yaptıkları genellemelerle genişletirler.

Her ne kadar görünü hipotezinin savları, Shirai ve Andersen (1995) tarafından 1(y,l);6(ay)-2(y,l);4(ay) yaş aralığındaki çocuklar üzerinde sınınsa da, Bronckart ve Sinclair (1973) için Fransızca konu ucu çocuk üzerinde yapılan uygulamalı çalışmalar, 8;7 yaş kadar çocukların Türkçede Be (2005) için yapılan çalışmaları, veritabanı olarak 7-8 yaş grubu yazılı girdisi olarak bir ilköğretim 2. sınıf ders kitabı kullanılmaktadır.

² İngilizce, malar için bk. Shirai ve Andersen (1995) ve Shirai (1998).

³ Öntip kuramı, söz varlığı insan zihninde nasıl saklandığına ilişkin araştırmalara, mümkün olan bir kuram olarak görülmektedir. Kuramda vurgulanan, anlamsal ve algısal ulamlarda bütün öğelerin ulamlar, eğer derecede temsil etmediği, bir ulam içerisinde o ulam, en iyi temsil eden odak öğeler etrafında derece derece temsil yeteneği azalan diğer öğelerin bulunduğudır (Seferolu 1999: 87).

3. Eylem Türleri

Eylem türlerinin s,n,flamas, üzerine Aristo'dan bugüne de in farklı,la an pek çok çal, ma yap,lm, t,r.

Kenny (1963)de *edimseller* (actions), *etkinlik* (performance) ve *durumlar* (states) olarak üçe ayr,lan eylem türleri, Vendler (1967)de, eylemlerin anlamsal içyap,lar, ile ilgili olarak dörde ayr,lr; bitirme (achievement), tamamlama (accomplishment), edimsellik (activity) ve durum (state).

Graham (1980: 119), Kenny (1963) ve Vendler (1967)ın eylem s,n,flamalar,n, gözden geçirerek yeni bir s,n,flama ortaya koyar. Buna göre, ED M (action) iki ana bölüme ayr,lr. İlk bölümde durumlar (states), *sev-*, *anla- vb.* eylemleri ile incelenirken; ikinci bölümde edimsel (activity) eylemler (*ko -*, *e len-í vb*) ve etkinlikler (performance) yer al,r. Etkinlik ba l, , alt,nda bitirme (*bir mil ko -*) ve tamamlama (*yar*, , *kazan-*) eylemleri incelenir.

Shirai ve Andersen (1995)ın görünü hipotezi, Vendler (1967)deki eylem s,n,flamas,n, temel alarak dörtlü bir s,n,flama sunar:

Bitirme (achievement) eylemleri, *anl,ksal* olarak zaman noktas,nda bir yer kaplayan eylemlerdir (öl-, zirveye ula -í).

Tamamlama (accomplishment) eylemleri, do al bir *sonnoktas*, olan ve bir süreç belirten eylemlerdir (sandalye yap- ev in a et-í).

Edimsel (activity) eylemler, keyfi bir sonnoktal,l, a sahip süreci bulunan, yap,s,nda ise homojen bir da ,l,m ve bulunan eylemlerdir. Örne in bir ko ma ediminde ko man,n yap,s,ndaki içsel özellikler e it da ,lm, t,r (ko -, yürü-í).

Durum (state) eylemleri, herhangi bir çaba gerektirmeksizin devam eden ve içinde *devingen* bir yap, sergilemeyen eylemlerdir (sev-, iste-í) (Shirai 1998).

Bu dört eylem türü, anlamsal olarak üç özellikte belirlenir; ± *devingenlik* (dynamicity), ± *anl,ksall,k* (punctuality) ve ± *sonnoktal,k* (telicity). Bitirme ve tamamlamalar +sonnokta (içsel bir sonnoktas, vard,r) iken, durumsallar ve edimseller ósonnokta de ere sahiptirler. Bitirmeler, +anl,ksal iken di erleri óanl,ksald,r,lar. Durumsallar ó *devingenken*, di erleri +*devingendirler* (Shirai-Andersen 1995; Shirai 1998):

	Durum	Edimsellik	Bitirme	Tamamlama
Anl,k	í	-	-	+
Sonnokta	-	-	+	+
Devingen	-	+	+	+

4.Çal, man,n Amac, ve Kapsam,

Çal, man,n amac,, Shirai ve Andersen (1995)te belirtilen görünü hipotezinde ortaya konan savlar,, çocu un anadili ediniminde önemli bir yere sahip olan yaz,l, dilsel girdilerde ve bu öngörü ile veritaban, olarak seçilen bir ö lköretim 1. S,n,f Türkçe Ders Kitab,önda⁴ s,namakt,r. Bu amaç do rultusunda, ö lköretim 1. S,n,f Türkçe Ders Kitab,öndaki eylem türleri, bu eylem türlerinin kullan,ld,klar, biçimbirimler ve üye yapılar, aras,ndaki etkile im⁵ görünü hipotezi , , ,nda say,sal verilerle betimlenecektir. Bu betimleme ile anadili e itimi sürecine giren ders kitab,ndaki metinlerin, anadili edinimi sürecindeki görünü hipotezi ile örtü-en ya da örtü meyen yanlar, ortaya konmaya çal, ,lacakt,r.

Çal, man,n veritaban,n,, 200862009 e itim-öretim y,l,nda Aksaray ve Ni de illerinde okutulan MEB onayl, 1. s,n,f Türkçe ders kitab,⁶ olu turmaktad,r. Ders kitab,nda dört tema ve her temaya ili kin dörder metinden toplam 16 metin bulunmaktadır. Metin türü aç,s,ndan her temadaki birer iir metni bulunurken, di erleri anlat, metinleridir. Birinci temada 301 sözcük ve 48 eylem, ikinci temada 348 sözcük ve 55 eylem, üçüncü temada 429 sözcük ve 76 eylem, dördüncü temada 390 sözcük ve 66 eylem olmak üzere, 16 metnin tamam,nda 1468 sözcük ve 245 eylem⁷ belirlenmi tir:

⁴ Da l,o lu, E. ve Çal,laro lu, T. (2005). *lköretim Türkçe Ders Kitab, 1. S,n,f* (MEB onayl.). Selt Yay,nlar,, stanbul.

⁵ Benzer çal, malara bak,ld, ,nda, örne in be (2005)te, ö2. S,n,f Hayat Bilgisi Dersi Kitabö, metinlerinde durum eylemeleri en s,k kullan,lan eylem türü olurken, üye yapı,s, bak,m,ndan yaz,l,n durum en s,k kullan,lan yapı,d,r.

⁶ Broncart ve Sinclair (1973)te görünü hipotezinin 8 (y,l);7 (ay) ya grubunda s,nanm, olmas, ve çocuk dilinin ileri ya lar,nda bir dilsel girdi olan yaz,l, girdilerin daha etkili olmaya ba lamas,, be (2005)te görünü hipotezine benzer bir etkile imin 7-8 ya grubu yaz,l, girdilerinde betimlenmesi, Shirai ve Andersen (1995)te belirtilen görünü hipotezindeki savlar,n s,nanabilmesi ad,na, ö lköretim 1. S,n,f Türkçe Ders Kitab,ön,n (6-7 ya grubu) veritaban, olarak kullan,lmaz,n, uygun k,lmaktad,r.

⁷ Çal, mada, öylemö ad, alt,nda yüklem konumundaki sözcükler al,nm, , öOyun oynarken ve spor yaparken daha çok nefes al,r,z.ö tümcesinde yer alan öoyun oynarkenö ve öspor yaparkenö ulaç öbekleri bu incelemenin d, ,nda tutulmu tur.

Teman,n Ad,	Metnin Ad,	Sözcük	Eylem
		Say,s,	Say,s,
Oyun ve Spor	Oyuncaklar,m (iir)	33	7
	Ebe Ebe Gel Bize (anlat, metni)	87	17
	Sporun Önemi (anlat, metni)	79	8
	Güre (anlat, metni)	102	16
Üretim-Tüketim ve Verimlilik	Besinler (iir)	47	6
	Mesle imiz (anlat, metni)	127	23
	Reklamlar,n Etkisi (anlat, metni)	52	7
	Bayram Al, veri i (anlat, metni)	122	19
Hayal Gücü	Melek Gibi (iir)	42	8
	Üç Uçan Çocuk (anlat, metni)	138	27
	Gökku a , (anlat, metni)	58	9
	Nine ve Sepetleri (anlat, metni)	191	32
Dünyam,z ve Uzay	Mevsimler (iir)	53	11
	Güne Tatile Ç,kt, (anlat, metni)	76	16
	Gökyüzü (anlat, metni)	83	7
	Mavi Deniz (anlat, metni)	178	32
Toplam		1468	245

Çal, man,n amac,, Shirai ve Andersen (1995)de belirtilen görünü hipotezindeki savlar do rultusunda, a a ,daki sorularla belirginle tirilmi tir⁸:

a. 1. s,n,f Türkçe ders kitab,nda yer alan metinler içerisinde bitirme ve tamamlama eylemleri hangi s,kl,ta kullan,lmaktad,r?

b. Bitirme ve tamamlama eylemlerinin bitmi lik görünü ü veya geçmi zaman biçimbirimiyle (-DI) etkile imi nas,ld,r?

c. Sürerlik görünü ünü (-I)yor biçimbirimi ile kodlayan Türkçede bu yap, 1. s,n,f Türkçe ders kitab,ndaki edimsel eylemlerle ve durum eylemleriyle nas,l bir etkile im sergiler?

5.Eylem Türlerinin Veritaban,ndaki Da ,l,m,

Veritaban, olarak kullan,lan 1. s,n,f Türkçe ders kitab,nda, toplam 245 eylem kullan,lm, t,r. Bu eylemlerin tür da ,l,mlar, a a ,daki gibidir:

⁸ Görünü hipotezinin öÇocuklar, sürerlik yap,lar,n, durum eylemleriyle birlikte do ru kullanamazlar.ö sav, Türkçenin tipolojik özellikleri dü ünüldü ün de göz ard, edilmek zorundad,r. Çünkü Türkçede sürerlik görünü ü biçimbirimi ó(I)yor, durum eylemleriyle birlikte kullan,labilmektedir: *sev-iyor, bil-iyorí vb.* Bu özellik, örne in ngilizcede, kurald, , bir yap, sergilemektedir (*lov(e)-ing, know-ingí vb.*). Shirai ve Andersen (1995)de, *öloving, knowingí vbö* gibi yanl, kullan,mlar erken ya ngiliz çocuk dilinde gözlemlenen özelliklerdir.

<i>Eylem</i>	<i>Say,</i>	<i>Oran</i>
Bitirme Eylemleri	105	%42.86
Durum Eylemleri	61	%24.9
Edimsel Eylemler	49	%20
Tamamlama Eylemleri	30	%12.24
<i>Toplam</i>	<i>245</i>	<i>%100</i>

5.1.Bitirme Eylemleri:

Bitirme eylemleri, eylem türleri içerisinde veritaban,nda en s,k kullanılan eylem türüdür:

aç-, aç,l-, al-(5 kez), anlat,l-, azal-, ba la- (2 kez), belir-, bin- (3 kez), bul-, çal,n-, çal-, -, çal-, ç,k- (5 kez), da ,l-, de-(6 kez), dene- (2 kez), (özü) dile-, dokun-, dön- (4 kez), dur-, dü -, gel-, geni let-, gir-, görün-(2 kez), gör- (3 kez)-, gösteril-, göster-, götür- (2 kez), güne len-, in-, kal-, kes -, kondur-, kon--, kur-, olu tur-, öp-, sarar-, sor-(5 kez), söyle-(4 kez), susa-, tak- (2 kez), tut-, uyan-, uyar-, uyu-, ver- (6 kez), (karar) ver-, vur-, yap,l- (2 kez), yap, t,r-, yap- (4 kez), ye illen-, çarp-, parçalan-, sor-, yen-, toplan-.

Bitirme eylemlerinin s,kça kullan,lmamas,n,n nedeni, veritaban,ndaki anlat,⁹ metnlerinin say,ca çoklu udur. Anlat, metnlerinin ö rencinin bilisel seviyesine, anlamlandır,ılma bak,m,ndan uygunlu u, bu metin türünün de say,s,n, art,rm, t,r, öyle ki öanlat, metnlerindeki olaylar,n bir dizi halinde devam etmesi, metnin anlamlandır,ılmas, aç,s,ndan çok önemlidir.ö (Smith, 2003: 26).

5.2.Durum Eylemleri

İkinci büyük eylem grubunu durum eylemleri olu turmaktadır:

sev-, anla- (2 kez), ayd,nlat-, be en-, benze-, besle- (2 kez), bil-, duyul-, dü ün-,(te ekkür) et-,(muayene) et-, (merak) et-, e len- (2 kez), gör-, (iyi) görün-, (hayal) et-, ,s,t,iste- (6 kez), kazand,r-, k,z-, kork-, müjdele-, (ebe) ol- (5 kez), (seçmi) ol-, (arkada) ol-, (melek) ol-, (temiz) ol-, (kapkaranl,k) ol-, (dalgal,) ol-, otur-, ö ret-, iste-, sev- (3 kez), s, -, a ,r-(2 kez), yap- (7 kez), yap,l-, ya a-, yorul-, (nefes) al-, olu -.

Bu tür eylemlerin içerisinde, duygu durumu bildiren eylemler (*be-en-, kork-*) de kat,lm, t,r. Durum eylemleri, be (2005)te en s,k kullanılan eylem türü olarak belirlenirken, bu çal, man,n veritaban,nda ikinci s,raya yerle mi tir. Bunun nedeni, daha önce de belirtildi i gibi, öanlat,ö

⁹ Anlat, metnlerinin özellikleri için bkz. Smith (2003: 14, 26-29).

metinlerinin veritabanı, olarak seçilen ders kitabı, içerisindeki sayıca fazla-
lı, ,d,r.

5.3. Edimsel Eylemler

Edimsel eylemler veritabanı, içerisinde üçüncü büyük grubu olu-
turmaktadır,r:

*ba ,r-, boya-, boyar-, ç,k-, da ,t-, dalgalan-, doldur-, dön-, (i aret)
et-, geç-, geçir-, gel- (2 kez), getir, git- (4 kez-, hazırlan-, kar, -, kay-,
konu -, kur-, oyna-, oyna, ör- (2 kez), t,rman-, topla- (3 kez), uç- (5 kez),
yaz-, ye- (4 kez), yüz-, z,pla-, at-, al-, otur-, öt-, z,pla-, oyna-*

Edimsel eylemler veritabanı,nda üçüncü en sık kullanılan eylem türüdür. Bu eylem türünün özellikle ilkö retim 1.sınıfına yönelik bir ders kitabı,nda en fazla kullanılan eylem türü olması, beklenirken, bu beklenti bulgularla silinmiştir.

5.4.Tamamlama Eylemleri:

Tamamlama eylemleri, veritabanı, içerisinde en az kullanılan eylem türü olmuştur:

ak-, bak,n-, bayramla -, (oklar) çiz-di (2 kez), dola -, durdur-, düzenlen-, (ziyaret) et-, (devam) et-, ili -, say-, seyret- (2 kez), tamamlama-, terle-, vur-, yan-, yap, t,r-, (ilaç) yaz-, (birdenbire) gümbürde-, öleyaz-, yan-

Veritabanı,nda kullanılmayan, en düşük eylemleri, tamamlama eylemleri olmuştur. Bu kullanım konusu ile ilgili diğer çalışmalar, (Be, 2005; Shirai ve Andersen, 1995) da destekler niteliktedir.

6.Eylem Çekiminde Yer Alan Biçimbirimlerin Dağılımı

Veritabanı, olarak seçilen ders kitabı,ndaki metinlerde kullanılan biçimbirimler ve bunların eylem türlerine göre kullanılmaları, şu şekilde sıralanmıştır,r:

6.1. Bitirme Eylemleri-Biçimbirim Etkileşimi

Bitirme eylemleri ile birlikte en sık kullanılan biçimbirim, görünüm hipotezini de destekler nitelikte, *ö-DIö* biçimbirimi (44) olmuştur. Bu biçimbirimi *s,ras,yla, ö-mI* (24)ö ve *ö-Ar, Ir, -r* (19)ö biçimbirimleri takip etmiştir. Bitirme eylemleri ile biçimbirimlerin kullanılmaları, şu şekilde sıralanmıştır,r:

<i>Biçimbirim</i>	<i>Kullan,m S,kl, ,</i>	<i>Oran</i>
<i>-DI</i>	44	%41.9
<i>-mI</i>	24	%22.8
<i>-Ar, Ir, -r</i>	19	%18.1
<i>-(I)yordu</i>	6	%5.7
<i>-AcAk</i>	4	%3.8
<i>-mAll</i>	3	%2.85
<i>-IrdI</i>	2	%1.9
<i>-(I)yor</i>	2	%1.9
<i>-mI DI</i>	1	%0.95

Bitirme eylemleri grubunda, *ö-mI DIö* biçimbirimi sadece bir örnek tümcede kullan,lm, t,r:

*ö*Ramazan Bayram,na iki gün kalm, t,ö (*ö*Bayram Al, veri *iö* metni, Da l,o lu-Ça laro lu 2005: 40).

6.2. Durum Eylemleri-Biçimbirim Etkile imi:

Durum eylemleri ile en s,k kullan,lan biçimbirim, bask,n bir ekilde, *ö-Ar, Ir, -rö* olarak belirlenmi tir. Bu biçimbirimi *ö-DIö* ve *ö-(I)yorö* biçimbirimleri takip etmektedir. Durum eylemlerinin biçimbirimlerle kullan,m,lar, a a ,daki gibidir:

<i>Biçimbirim</i>	<i>Kullan,m s,kl, ,</i>	<i>Oran</i>
<i>-Ar, Ir, -r</i>	23	%37.8
<i>-DI</i>	9	%14.8
<i>-(I)yor</i>	9	%14.8
<i>-(I)yordu</i>	8	%13.1
<i>-mI</i>	5	%8.2
<i>-mAll</i>	3	%4.9
<i>-(I)yormI</i>	1	%1.6
<i>-AcAk</i>	1	%1.6
<i>-Arml</i>	1	%1.6
<i>-mI DIk</i>	1	%1.6

Durum eylemleri, anlamsal özellikleri aç,s,ndan beklenildi i gibi *ö-Ar, Ir, -rö* biçimbirimiyle bask,n bir ekilde kullan,lm, t,r. Burada as,l dikkat çeken nokta, *ö-DIö* ve *ö-(I)yorö* biçimbirimlerinin ayn, s,kl,kla durum eylemleriyle kullan,l,yor olmas,d,r.

6.3.Edimsel Eylemler-Biçimbirim Etkile imi

Edimsel eylemlerin, belirli bir biçimbirimle bask,n kullan,m,na rastlanmam, t,r fakat edimsel eylemlerin anlamsal tipik özellikleri, biçimbirimlerin kullan,msal da ,l,m,n, da etkilemi tir. En fazla *ö-Ar, Ir, -rö*

biçimbirimi (13) ile kullan,lan edimsel eylemleri, s,ras,yla ö-(I)yorö ve ö-mI ö biçimbirimleri takip etmektedir:

<i>Biçimbirim</i>	<i>Kullan,m s,kl, ,</i>	<i>Oran</i>
-Ar, Ir, -r	13	%26.5
-(I)yor	11	%22.4
-mI	9	%18.4
-DI	5	%10.2
-(I)yorDU	4	%8.2
-AcAkDI	3	%6.1
-AcAk	2	%4.1
-ArmI	1	%2.05
-mAll	1	%2.05

Edimsel eylemlerin s,kl,kla ö-Ar, -Ir, -rö ve ö-(I)yorö biçimbirimle-riyle kullan,lmam, görünü hipotezini destekler niteliktedir.

6.4.Tamamlama Eylemleri-Biçimbirim Etkile imi

Tamamlama eylemlerinin biçimbirimlerle etkile iminde, bask,n bir ekilde, ö-DIö biçimbirimi ön plana ç,kmaktad,r. Ayr,ca, bu eylemler ö-(I)yorö sürerli i ile hiç kullan,lmam, t,r. Bu durum, görünü hipotezini destekler niteliktedir. ö-DIö biçimbirimi tamamlamalarla 18 kez kullan,lm, t,r. Di er biçimbirimlerle kullan,m s,kl,klar, oldukça dü üktür:

<i>Biçimbirim</i>	<i>Kullan,m S,kl, ,</i>	<i>Oran</i>
-DI	18	%60
-Ar, Ir, -r	5	%16.6
-(I)yorDU	4	%13.3
-AcAkDI	1	%3.3
-mI	1	%3.3
-mI DI	1	%3.3

7. Eylem Türleri ve Üye Yap,lar,ndaki Da ,lmlar

Eylemlerin üye yap,lar,na bakt, ,m,zda, yal,n durumdaki ad öbek-lerinin bask,n bir biçimde daha s,k kullan,ld, , görülmektedir. Bu durum, ilköretim 1.s,n,f örencisinin bili sel seviyesi ile yak,ndan ilgilidir. Anadili e itimi süreci içinde, öncelikle ad öbeklerinin yal,n durumlar,n,n verilmesi son derece uygundur, bu durum benzer çal, malar, da (be, 2005) destekler niteliktedir. Yal,n durumun kullan,m s,kl, ,n,, yönelme-ler ve belirtmeler e it olarak takip etmektedirler ki bu bulgu da be (2005) ile örtü mektedir. En az kullan,lan ad öbekleri, araç durumundadır,lar:

<i>Durum</i>	<i>Kullan,m s,kl, ,</i>	<i>Oran</i>
<i>Yal,n</i>	118	%44.4
<i>Yönelme</i>	51	%19.1
<i>Belirtme</i>	51	%19.1
<i>Kalma</i>	29	%10.9
<i>Ç,kma</i>	12	%5.4
<i>Araç</i>	5	%1.9

7.1. Eylem Türleri - Üye Yap, Etkile imi

Bitirme eylemlerinin en s,k kullan,ld, , ad öbekleri yal,n duru-
mundaki ad öbekleridir. Bu kullan,m bask,n olarak, durum ve tamamlama
eylemlerinde de ayn, ekildedir. Bunun nedeni, yal,n ad öbeklerinin veri-
taban,nda bask,n bir ekilde s,k kullan,lmaz,d,r, fakat, edimsellerde, yine
yal,n ad öbekleri say,ca fazlal,k gösterse de, bu durum di er eylem türle-
rindeki kadar bask,n de ildir; yönelmeler ve belirtmeler yal,n ad öbekte-
rinin hemen ard,ndan s,ralanmaktad,rlar:

	<i>B T RME</i>		<i>DURUM</i>		<i>ED MSEL</i>		<i>TAMAMLAMA</i>	
	<i>Kullan,m s,kl, ,</i>	<i>Oran</i>	<i>Kullan,m s,kl, ,</i>	<i>Oran</i>	<i>Kullan,m s,kl, ,</i>	<i>Oran</i>	<i>Kullan,m s,kl, ,</i>	<i>Oran</i>
<i>Yal,n</i>	47	%44.7	35	%49.3	19	%34.5	17	%48.6
<i>Yönelme</i>	25	%23.8	4	%5.6	16	%29.1	6	%17.1
<i>Belirtme</i>	17	%16.1	19	%26.7	10	%18.1	5	%14.3
<i>Kalma</i>	9	%8.6	10	%14.1	7	%12.7	3	%8.5
<i>Ç,kma</i>	6	%5.7	2	%2.8	2	%3.6	2	%5.7
<i>Araç</i>	1	%0.9	1	%1.4	1	%1.8	2	%5.7

8. Sonuç ve Öneriler

Çal, man,n veritaban,n olu turan öl. S,n,f Türkçe Ders Kitab,önda,
görünü hipotezini destekler nitelikte, bitirme eylemleri s,kl,kla bitmi lik
görünü ü/geçmi zaman biçimbirimiyle birlikte kullan,lm, t,r. Bu yönü-
le veritaban,, çocu un anadilini edinim sürecinde dilsel bir girdi olarak
olumlu etkiler sa layacaktır. Anlat, metinlerinin s,kl,kla kullan,lmaz,,
hem metinlerin çocu un bili sel seviyesine anla ,labilirlik aç,s,ndan uy-
gunlu unu hem de óDI biçimbiriminin s,kça kullan,lmaz,n, sa lam, t,r.

Benzer çal, malarda, be (2005)te durum eylemleri en s,k kullan,-
lan eylem türü olmu tur. Bu durum, farklı ya gruplar,nda ve farklı disip-
linler temelinde haz,rlanan ders kitaplar, içerisindeki eylem türlerinin
farklı,k gösterece ini göstermektedir. Bu alanda yap,lacak daha farklı
çal, malarla eylem türlerinin edinim sürecindeki yeri daha belirgin hale
getirilecektir.

Üye yapılar, n, n kullan, m s, kl, ,nda, be (2005) ın destekler nitelikte, ad öbeklerinin bask, n bir biçimde öyal, n ö durumda olduklar, gözlenmi tir. Bu durum, anadili e itimi sürecine sokulan veritaban, metinlerinde öbasitten-karma , a ö ilkesinin uygun bir biçimde ön planda tutulduunu göstermektedir. Sadece edimsellerde ortadan kalkan bu bask, n, k, edimsellerin içsel özellikleri ile aç, klanabilir ki yal, n ad öbeklerini yönelmeler (ve belirtmeler) takip etmesi bu durumun göstergesidir.

KAYNAKÇA

- ANTINUCCI, Francesco-M, ller, Ruth (1976), ınHow Children Talk About What Happenedö. *Journal of Child Language*, S. 3, s. 167-189.
- BRONCART, J. P. & Sinclair, H. (1973), ınTime, Tense and Aspectö, *Cognition*, S. 2, s. 107-130.
- COMRIE, Bernard (1976), *Aspect*, Cambridge University Press, New York.
- DA LIO LU, Elife ahbaz-Ça laro lu, Taha (2005), *lköretim Türkçe Ders Kitabı, 1. S, n, f* (MEB onayl,), Selt Yay, nlar, , stanbul.
- ERKMAN-AKERSON, Fatma (2000), *Dile Genel Bir Bak, , Multilingual Yay, nlar, , stanbul.*
- GRAHAM, Daniel (1980), ınStates and Performances: Aristotle's Testö, *The Philosophical Quarterly*, S. 119 (Nisan-1980), Blackwell Publishing, s. 117-130.
- BE, P, nar (2005), ınEdinim Sürecinde Görünü ve Ders Kitaplar, nda Çocuklara Yöneltilen Verinin Sorgulanmas, na li kin Bir Çal, ma: İkinci S, n, f Hayat Bilgisi Kitaplar, ndaki Eylemler, Durum Türleri ve Görünü Etkile i miö, *Dil Dergisi*, S. 130, s. 3-7, Ekim-Kas, m-Aral, k, Ankara.
- KENNY, Anthony (1963), *Action, Emotion and Will*, Routledge&Kegan Paul, London.
- REICHENBACH, Hans (1947), *Elements of Symbolic Logic*, New York.
- SEFERO LU, Gölge (1999), ınPrototip Kuram, Çerçevesinde Bir Ara t, rmaö, *Dilbilim Ara t, rmalar, 1999*, Simurg Yay, nevi, stanbul, s. 79688.
- SHIRAI, Yasuhiro (1998), ınThe emergence of tense-aspect morphology in Japanese: Universal pre-disposition?ö. *First Language*, S. 18, s. 281-309.
- SHIRAI, Yasuhiro-Andersen, Roger (1995), ınThe acquisition of tense- aspect morphology- A prototype accountö. *Language*, S. 71, s. 743-762.
- SMITH, Carlotta (1991), *The Parameter of Aspect*, Kluwer Academic Publishers, Netherlands.
- SMITH, Carlotta (2003), *Modes of Discourse: The Local Structure of Texts*, Cambridge University Press, United Kingdom.
- UZUN, Nadir Engin (2004), *Dilbilgisinin Temel Kavramlar, , Türk Dilleri Ara t, rmalar, Dizisi:39*, stanbul.
- VENDLER, Zeno (1967), ınVebs and Timesö, *Linguistic in Philosopy*, Vendler, Z. (ed.), Ithaca Cornell University Press, New York.